

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Amsterdam-Noord

Gemeente Amsterdam
Noordwaarts

9

ONDER MEER IN DIT NUMMER

2 →

RESTANTEN GESCHIEDENIS OPGERUIMD

Buiksloterham wordt gesaneerd

3 →

DROOM WORDT WAARHEID

Kunststad NDSM-werf is geopend

4 →

OPENING INFORMATIECENTRUM OVERHOEKS

Maart 2007

5 →

BENT U CREATIEF ONDERNEMER?

Schrijf in met uw plannen voor de
Tolhuistuin!

7 →

DE POLLUX VROEGER EN NU

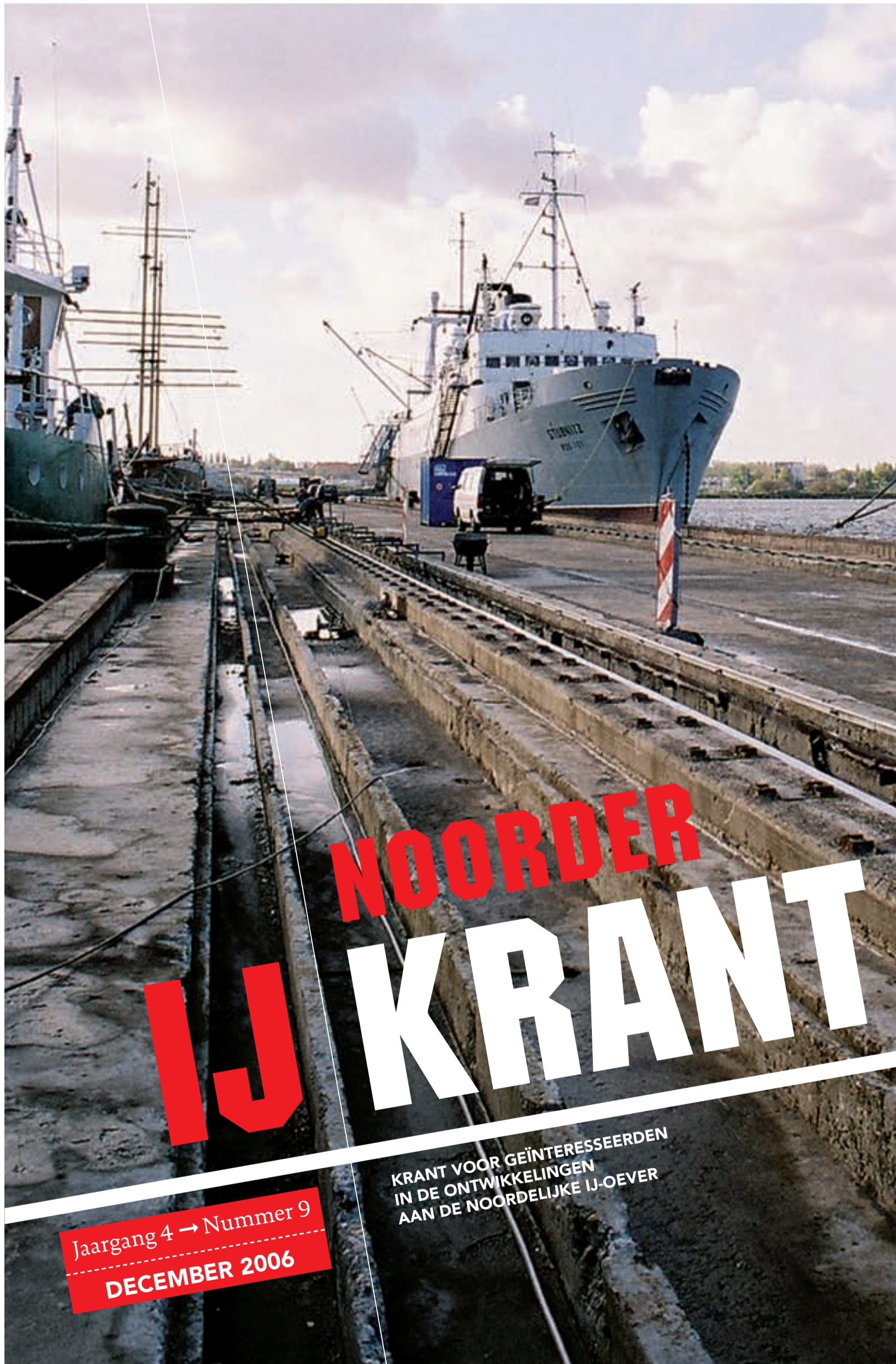
Over zeilnaaien, sloeproeien, anker-
exercitie en lekker eten

8 →

PLANNEN NDSM-WERF OOST KRIJGEN INVULLING

8 →

VERKOOP EERSTE WONINGEN OVERHOEKS VAN START

NOORDER IJ KRANT

Jaargang 4 → Nummer 9

DECEMBER 2006

KRANT VOOR GEÏNTERESSEERDEN
IN DE ONTWIKKELINGEN
AAN DE NOORDELIJKE IJ-OEVER

DE GESCHIEDENIS INGEPAKT

SANERING BUIKSLOTERHAM

Veel plannen voor verbouw en nieuwbouw in de Buiksloterham. Maar dit gebied heeft ook een geschiedenis. En restanten van die industriële geschiedenis vind je terug in de grond. Voordat er uitgebreid gebouwd kan worden, moet dan ook eerst de bodem onderzocht worden op verontreinigingen. En eventueel gesaneerd worden. Hoe doe je dat, een bodem saneren?

SCHIP IN ZICHT

Scheepsveiligheid. Daar draait het om. Dat is de reden waarom er in opdracht van Rijkswaterstaat een walradarsysteem langs het gehele Noordzeekanaal moet komen. En één van de radarontvangers komt in het plangebied langs de Noordelijke IJ-oever.

Arnold Bergstra werkt als senior adviseur ruimtelijke ordening bij Grontmij. Hij houdt zich bezig met het walradarsysteem. Bergstra: 'Dit systeem wordt in de meeste West-Europese havens al gebruikt. Bij de sluis bij IJmuiden worden schepen op een scherm gelabeld. En met dat label kun je ze de hele route op het kanaal volgen. Je weet dus precies waar ze zijn, kunt in het verkeerscentrum zien wat ze doen. Veiligheid is een reden, dus hun positie monitoren ten opzichte van andere schepen.'

Om te zien waar ze zijn, worden de schepen via radarontvangers gevolgd. Deze radars staan op enige afstand van elkaar langs de hele oever van IJmuiden tot aan het IJ. Ze bestaan uit een paal die tussen de tien en twintig meter hoog is (met daar bovenop de ontvanger) en een huisje waarin de regelapparatuur staat. Bergstra: 'Die ontvanger zendt straling uit - overigens niet gevaarlijk voor de volksgezondheid - en kan zo objecten "zien" in de omgeving. We hebben berekend dat er een mast moet komen ergens in het plangebied langs de Noordelijke IJ-oever.'

Achter het afleverpunt van een voormalige benzinepomp wordt een proefsleuf gegraven om te kijken of de mobiele verontreiniging daadwerkelijk op de plek zit waar verwacht wordt.

Aan het eind van de negentiende eeuw komt de industriële revolutie op gang in Amsterdam-Noord. De allereerste bedrijven vestigen zich in de tweede helft van de 19e eeuw op de noordoever, op een strook buitendijks land die ten zuidwesten van de Buiksloterhampolder ligt. De zuidoostelijke hoek van deze buitendijkse strook is al in 1866 door de gemeente aangewezen als eerste olieopslagplaats van Amsterdam. Al spoedig volgen andere kleine bedrijfjes en industrieën. Om voldoende ruimte te creëren voor alle bedrijvigheid, wordt de Buiksloterham ingepolderd en later opgehoogd. Met slib en grond uit de stad.

→ Lood om oud ijzer?

Gaston Dolmans is milieuviseur in Amsterdam-Noord. Hij laat bodemonderzoek uitvoeren in het stadsdeel en laat saneringsplannen opstellen. Dolmans: 'Neem bijvoorbeeld het terrein waar voorheen HBG, de Hollandse Betongroep, een vestiging had, Distelweg 64-70. Dit gebied is vroeger opgehoogd met vervuilde slib uit de stad, waardoor er zware metalen in de grond zitten. Vooral lood, koper en zink. Ze hebben ook hier en daar puin gestort om het terrein te verstevigen. Verder zijn er verbran-

dingsresten die wij PAK's noemen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen. Dat is in feite wat je ook vindt op je hamburger als je hem te lang op de barbecue laat liggen. HBG had verder een asfaltcentrale en een opslag van olie in tanks onder en boven de grond. De bodem is dus ook verontreinigd met deze stoffen.'

→ Risico's wegnemen

Die verontreinigingen vormen een risico voor toekomstige bewoners en bedrijven. Daarom moet de grond gesaneerd worden. Dolmans: 'Saneren betekent echter niet dat je alle verontreinigde grond gaat afgraven. Dat is niet nodig. Bovendien zit je dan met een groot gat. Met saneren bedoelen we dat we de risico's wegnemen. Dat kan op verschillende manieren en is afhankelijk van de soort verontreiniging. Daarom moeten we eerst weten wat er in de grond zit en waar. Dat doen we door onderzoek via grondboringen en via het graven van proefsleuven. Vooral die combinatie van onderzoek geeft een redelijk goed beeld van de verontreinigingen. We spreken van mobiele en immobiele verontreinigingen. Zware metalen zijn immobiel: ze verplaatsen zich niet met het grondwater. Dat geeft de

mogelijkheid om ze in te pakken. Bijvoorbeeld door er een voldoende dikke laag schone grond op te leggen, isoleren door een leeflaagconstructie heet dat. Of door er een verharde laag overheen aan te brengen, bijvoorbeeld een betonvloer. Voor vloeibare, mobiele verontreinigingen, zoals oliën, werkt dit niet. Die verplaatsen zich met het grondwater en komen op enig moment toch weer "boven water". Die moet je dus afgraven. Op andere plekken in de Buiksloterham bevinden zich ook biologisch afbreekbare verontreinigingen in de grond, zoals per- en trichlooretheen. Die stoffen worden bijvoorbeeld gebruikt in de chemische reiniging. Ze zijn zwaarder dan water en zakken als een "dikke siroop" naar beneden, waardoor het wel op een diepte van 30 meter kan voorkomen. Bacteriën die deze stoffen 'opeten', zitten van nature in de grond, maar leven niet altijd in optimale omstandigheden. Wat we dan doen, is via buizen water oppompen en daar voedsel aan toevoegen voor de bacteriën. Dit water wordt teruggepompt en de bacteriën gaan aan de slag. Zo zijn er vele manieren om met verontreinigingen om te gaan en risico's weg te nemen, zodat de omgeving veilig en schoon wordt om in te wonen en werken.'

GESPOT AAN HET IJ

NOORDERLICHT

Hoe staat het met de restaurants op de Noordelijke IJ-oever? Zijn er meer mooie plekken waar je lekker kunt eten, behalve de inmiddels bekende IJ-kantine in de voormalige Baanderij? Jazeker. Sinds 1 juli is restaurant Noorderlicht geopend, vroeger de Houten Kop. Aparte locatie, vriendelijk personeel en lekkere mediterrane gerechten voor een goede prijs in een ongedwongen sfeer.

Keuken open 12.00 tot 22.00 uur

Noorderlicht, TT Neveritaweg 33, t 020 - 492 27 70

CULTUUR AAN HET IJ

DE BESTORMING VAN NOORD

Wie zijn geschiedenis kent, weet dat op 14 juli de bestorming van de gevangenis de Bastille in Parijs wordt herdacht. Hieraan refererend vierde Kinetisch Noord op 14 juli j.l. de bestorming van de Kunststad. De nieuwe broedplaats is geopend! Maar nog niet af. Geheel volgens plan. De huurders bouwen hun eigen werkplek zelf af.

Al jaren werken kunstenaars, creatievelingen en ambachtelijke werkers in de NDSM-loods. Maar nu is een regelrechte Kunststad gecreëerd met betaalbare werkruimtes en ateliers. We spreken van 8000 m2 gestapelde werkplaatsen en 2000 m2 vrije kavels in de loods. Kinetisch Noord zorgde voor de dragende constructie, de leidingen, de riolering en de aansluiting op het warmte- en koelsysteem. De bedrijven richten de werkplaatsen verder zelf in zodat iedereen eigen verantwoordelijkheid heeft voor de kosten, de kwaliteit en de vormgeving van zijn ruimte. De nieuwe broedplaats is sinds afgelopen zomer geopend!

→ Van caravan naar cascokavel

Joris Speelman is afgestudeerd monumentaal kunstenaar. Hij maakt beelden voor de openbare ruimte die reageren op die ruimte. Kenmerken uit de omgeving waar het beeld moet komen, neemt hij als uitgangspunt. Joris: 'Ik maak als het ware een negatieve contravorm van wat er al is. De maatvoering is daarbij belangrijk en ook de vormen van bijvoorbeeld de gebouwen of andere obstakels in de omgeving.' Joris is al drieënhalf jaar werkzaam op de werf. Hij heeft op

Joris Speelman

meerdere plaatsen in de loods zijn werkplaats gehad. In een caravan en in containers... 'Ik kon nooit na het werk de deur achter me sluiten, moest eerst alle gereedschappen opbergen in de container. Nu ik een cascokavel heb in de loods is het veel eenvoudiger om even uit het werk te stappen. Er zijn meer faciliteiten en het is wat luxer. En we hebben adsl, dat was er voorheen niet. Er is vloer- en wandverwarming en alles is geïsoleerd. Dat is wel een toegevoegde waarde.'

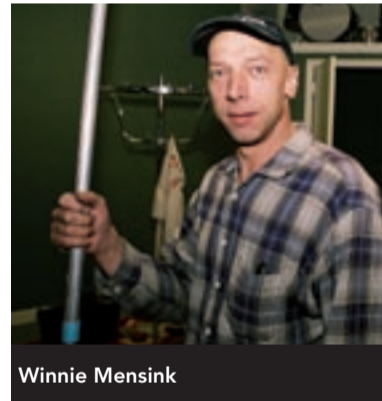
www.jorisspeelman.nl

→ Droom: drummuseum

Winnie Mensink is drumleraar en verzamelaar van drumstellen. Winnie: 'Mijn drumstellen nemen natuurlijk veel ruimte in. Ik heb hier een lesstudio, repetitieruimte voor mijn en bevriende bands en bij de

ingang heb ik een tentoonstelling van drumstellen van 1910 tot 1970. Een droom van me. Het is ook leuk om hier te werken. Er zit van alles: beeldende kunstenaars, kleibakkers, IT'ers, architecten, decorbouwers. De meesten zijn nog druk bezig met afbouwen. Nu zie je de grove lijnen, straks meer details. Ook moeten we zelf deuren aanbrenge van brandwerend materiaal, en voor de ontluchting van de wc een afvoerpip aanleggen. De ventilatie en afvoer van vuile lucht in de gebruiksruidten regelt Kinetisch Noord. Volgende stap voor ons is een huurdersvereniging oprichten, een soort raad. Het is echt net een stad. De NDSM-hal is een monument, de Kunststad geeft daar een perfecte invulling aan. Een ruwe diamant aan de IJ-oever.'

www.winniesdrumkit.nl

Winnie Mensink

UIT OP DE NDSM-WERF

→ AWAKENINGS

Wanneer → 31 december en 30 april

Het grootste technofeest van Amsterdam. Kijk op www.awakenings.nl voor de exacte line-up.

→ VLOOIENMARKT

Wanneer → 6 en 7 januari, 3 en 4 februari, 3 en 4 maart, 30 maart en 1 april, 5 en 6 mei, 2 en 3 juni

Op zoek naar interessante koopjes in de IJ-hallen? Op deze gigantische vlooiemarkt staan meer dan 500 kramen.

→ ROLLERDISCO

Wanneer → 26 januari, 23 februari, 30 maart, 27 april, 25 mei, 29 juni

In het Skatepark Everland kun je op 8 meter hoogte skaten op het ritme van goede muziek. Check www.skateparkamsterdam.nl

→ HYPER HYENA

Wanneer → 7 en 8 april

Gigantisch motorevenement op het buitenterrein en in de Docklandshal.

→ SPONTAAN

Wanneer → 16 mei

Een gathering waarbij Amsterdamse muziek-, theater-, dans- en performance-groepen in een marktachtige setting nieuwe voorstellingen uitvoeren. Kijk op www.artmat.nl/spontaan.

→ MAISON ROYALE

Wanneer → 27 en 28 mei

Maison Royale komt met een sfeervolle mix van eten, drinken, amusement en muziek in de Docklandshal. www.maisonroyale.nl

→ DANSVOORSTELLING SMALL COUNTRY

Wanneer → 12 tot en met 15 juli

Dansvoorstelling over zelfreflectie van de Amerikaanse choreografe Sarah Many.

Kijk verder op www.ndsm.nl en lees over spannende Amsterdamse initiatieven zoals de samenwerkingsverbanden die in het voorjaar plaatsvinden met de PickUp Club, Club Filth en Test-Portal. Ook kun je je daar aanmelden voor de maandelijkse nieuwsbrief.

NOORD ONDERNEMEN

HEREN5: VAN DEURKROK TOT WOONBUURT

'Ieder bedrijf is op zoek naar een eigen identiteit. Die zoektocht geven wij vorm. We vangen de droom van opdrachtgevers en verbeelden die in een mooi gebouw, een mooie buurt of een mooi meubel. We ontwerpen van deurkruk tot woon- en werkomgeving.'

Jan Klomp, Ed Bijman en Bas Liesker leiden het architectenbureau Heren5 op de tweede etage van de voormalige Baanderij. 'Wij zijn het bedrijf begin jaren negentig met vijf architecten gestart, vijf studenten die elkaar kenden van de studie in Delft. We zijn in de binnenstad begonnen, maar je kent het, hè? Twintig minuten rondrijden voor een parkeerplaats, geen mogelijkheden voor uitbreiding. Bij de zoektocht naar een andere ruimte was voor ons een belangrijk uitgangspunt dat je de identiteit van een bureau

kunt afmeten aan de omgeving waar je zit. Toen we hoorden van de Baanderij, wilden we daar graag heen. Ruimte, licht en lucht. Dat is wat je hier vindt. Dat immense uitzicht van de ondergaande zon op Amsterdam! En de essentie van ons vak is natuurlijk omgaan met ruimte en licht. Dan is dit heel inspirerend. Kijk, het centrum is romantisch. Dit is industrieel, ruig. Ook een vorm van romantiek.'

Heren5
Mt. Ondinaweg 15-17
t 020 - 555 01 55
www.heren5.nl

GREIF: STAAL, FIBER, PLASTIC EN DE BIOWAS

De Amsterdamse vestiging van het van origine Amerikaanse Greif Industrial Packages en Services staat al langere tijd in Noord en wil daar ook graag blijven. Het internationale bedrijf is marktleider op het gebied van stalen, fiber en plastic vaten die worden gebruikt voor de chemische, petrochemische, farmaceutische en voedselverwerkende industrie en landbouw. In Amsterdam-Noord produceren ze metalen schroefdroppen voor deze vaten. Deze vestiging staat beter bekend als Van Leer. Het is hier sinds 1920 gevestigd, vanaf 2001 is Greif de eigenaar.

Omdat in Overhoeks onder andere woningen worden gebouwd, is door Greif samen met de gemeente op verschillende punten gemeten wat het huidige geluidsniveau is. Martin Mense, vestigingsdirecteur: 'Op basis van dit geluidsprofiel is afgesproken

dat wij ervoor zorgen niet meer geluid te produceren dan dit niveau. De gemeente houdt in de plannen rekening met dit geluidsniveau. Om de vrijkomende geuren te reduceren, is afgelopen zomer een biowasinstallatie aangelegd. Dit is een hoge toren met een waternevel die de verontreiniging uit de lucht opneemt. Het water stroomt vervolgens door een koolfilter dat het water reinigt. Ook bacteriën worden toegevoegd om de verontreiniging uit het water als het ware 'op te eten'. Dit systeem zal zorgen voor 90% minder geuruitstoot. Door deze gezamenlijke investering van Greif en de gemeente kan er woningbouw in Overhoeks worden gerealiseerd.'

Greif
Asterweg 25
T: 020 6347700
www.greif.nl

WEGENS GROOT SUCCES: TIJDELIJKE HUISVESTIGING ROC ASA/ISA KADERLYCEUM

Bij het ROC ASA, het regionaal opleidingscentrum voor middelbare beroepsopleidingen, kiest de leerling een richting en wordt tijdens de opleiding gecoacht en ondersteund door school en het bedrijfsleven. De school ontwikkelde een doorlopende leerlijn op het vierde niveau mbo voor de richtingen economie en welzijn - samen met het vmbo theoretische leerweg Over IJ. In september 2005 begonnen ze met één groep. Dit jaar konden er al drie groepen worden geformeerd. En daarvoor was niet voldoende ruimte. De NDSM-werf Zuid bracht uitkomst. In afwachting van de definitieve ontwikkelingen is er ruimte voor tijdelijke functies. Via een artikel 17-procedure is de vergunning totstandgekomen. In november is met de bouw van het tijdelijke gebouw begonnen. Voorlopig één verdieping hoog, maar indien nodig is een tweede verdieping mogelijk. In januari 2007 krijgen de drie groepen leerlingen hier al les.

OPENING INFORMATIECENTRUM OVERHOEKS

Naar verwachting wordt in maart 2007 het Informatiecentrum Overhoeks geopend. Een prachtige glazen koepel met verdieping, drijvend op een ponton in het water bij het voormalige bedrijfsrestaurant van Shell. Ontwerper: Donald Janssen Ontwerpers.

De wijk Overhoeks biedt straks nieuwe ruimte aan mensen om te wonen, werken, creëren en recreëren. Informatie en beeld over al deze elementen zijn terug te vinden in het Informatiecentrum. De maquette van de nieuwe wijk vormt het middelpunt. Er is ook een presentatieruimte over hoe de wijk eruit komt te zien. En u kunt in die presentatieruimte zelfs 'een woning' van binnen bezichtigen. Verder is er informatie over koop- en huurwoningen, over het Filmmuseum, over wandel- en fietsroutes en over de voortgang van het nieuwe NTC van Shell. De website www.overhoeks.nl houdt u ook op de hoogte van alle ontwikkelingen.

AMSTELBOTEL KOMT NAAR PIER NDSM

Het is al jaren geleden afgesproken, maar gaat nu gebeuren: het Amstelbotel komt naar Noord. Om precies te zijn, naar de pier voor de IJ-kantine op de NDSM-werf voor een periode van maximaal negen jaar. Er is hard gewerkt om de pier in te richten voor de toekomstige gebruikers, waaronder het Amstelbotel. Het betonnen middendeel is veilig gemaakt door gaten te dichten en uitstekende metalen strips te verwijderen. De grond in de drie sleuven, die over de lengte van de pier lopen, is weggehaald. Nieuwe kabels en leidingen worden gelegd en de sleuven afgedekt met traanplaat: metalen platen met 'druppels' in de vorm van tranen op het oppervlak. Op de pier wordt ook nieuw straatmeubilair en verlichting geplaatst. In januari 2007 zal het Amstelbotel aanmeren.

WERKZAAMHEDEN // WERKZAAMHEDEN // WERKZAAMHEDEN

1 : CORNELIS DOUWSTERREIN →

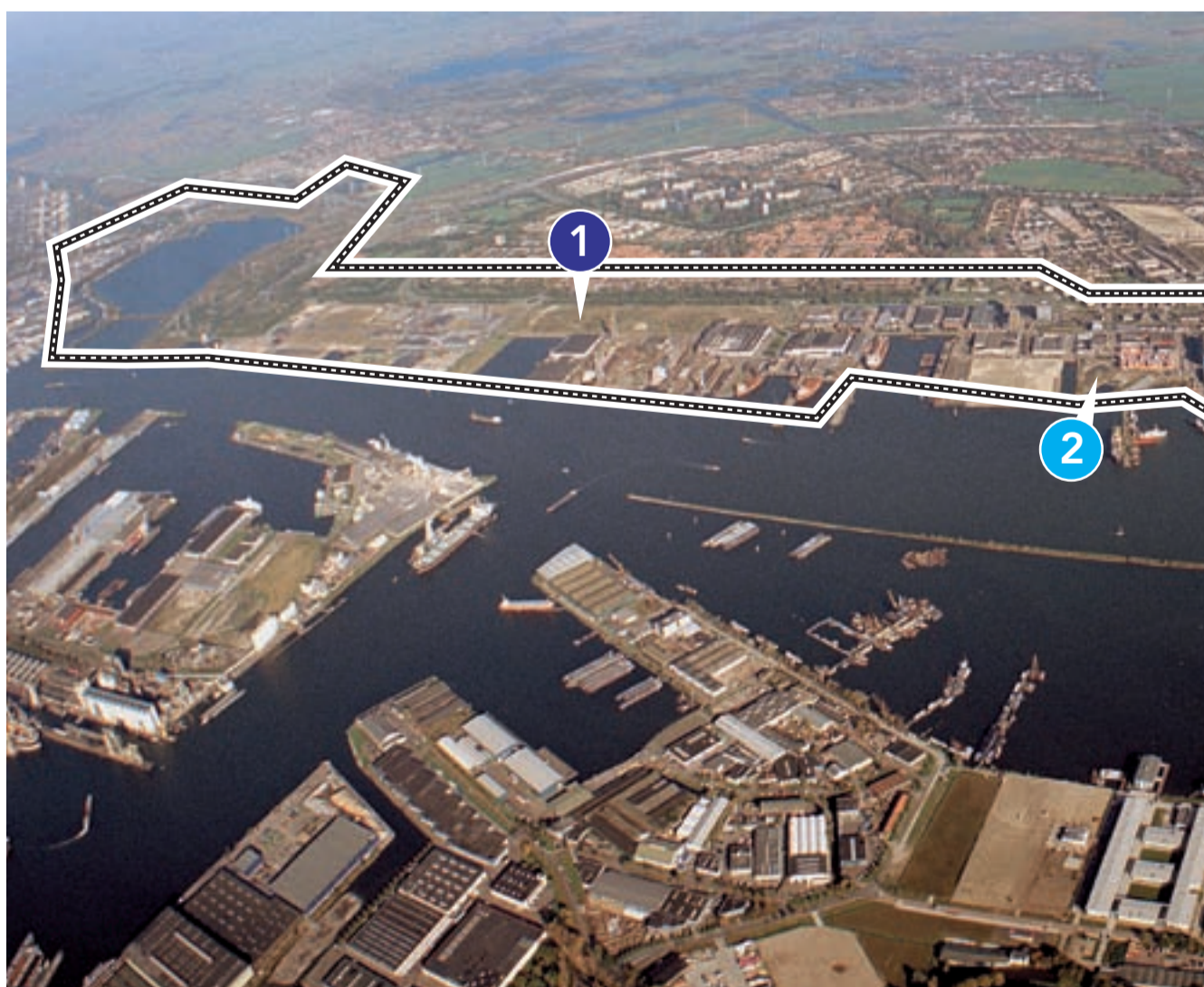
deelgebied 0	- Sloop betonplaat voormalig Strijdonck: _____	start maart 2007
	- Nieuwbouw Febo: _____	oplevering april 2007
	- Bouwrijp maken Strijdonck: _____	2e helft 2007
	- Inrichten bermen CD-terrein west: _____	start augustus 2007
deelgebied 2	- Verontdiepen Cornelis Douweskanaal: _____	fase 1 loopt
	- Bouwrijp maken fase 2: _____	start mei 2007
	- Aanleg Diensten & Bedrijven: _____	juni - september 2007
	- Keerkringpark fase 2: _____	plantseizoen 2007-2008
	- Planten bomen Softwareweg: _____	maart 2007

Vragen? Neem contact op met Pieter Daas van stadsdeel Amsterdam-Noord: 020-6349911

2/3 : NDSM- WERF →

2: Werf Zuid:	- Bouwwerkzaamheden Kraanspoor: _____	april 2006 – eind 2007
	- Slopen restant voormalige scheepshelling: _____	medio 2007
	- Werkzaamheden pier: _____	december 2006 afgerond
	- Aanleg restant keerwand: _____	februari 2007
	- Aanleg omleidingsroute: _____	start januari 2007
	- Voormetseling damwand/keerwand: _____	start januari 2007
	- ROC start bouw: _____	november 2006
	- ROC inrichten omgeving: _____	december 2006
3: Werf Oost:	- Verbouwing Timmerwerkplaats: _____	gereed januari 2007
	- Inrichten Timmerwerkplaats: _____	tot januari 2007
	- Saneren en inrichten maaiveld Timmerwerkplaats: _____	start maart 2007

Vragen? Neem contact op met Pieter Daas van stadsdeel Amsterdam-Noord: 020-6349911

AAMHEDEN // WERKZAAMHEDEN // WERKZAAMH

4 : BUIKSLATERHAM →

- Inhijsen brugdek Ridderspoorweg: _____ zomer 2007
- Aanleg Ridderspoorweg: _____ voorjaar 2008 gereed
- Slopen onderbouw en sanering Distelweg 90: _____ zomer/najaar 2007
- Slopen onderbouw (excl. villa) Distelweg 64-70: _____ voorjaar 2007
- Slopen onderbouw hoek Asterdwarweg/Asterweg/Chrysantenstraat: _____ voorjaar 2007
- Realisatie bergbezinkbassin door Waternet in Kroppaarstraat: _____ 2007
- Sanering Chrysantenstraat 22 en 28 en Distelweg 30-36: _____ zomer/najaar 2007

Vragen? Neem contact op met Projectbureau Noordwaarts: 020-6306300

5 : OVERHOEKS →

- Opening tijdelijk kunstwerk: _____ februari 2007
- Aanplemping bij Tolhuistuin en toren Overhoeks: _____ februari 2007
- Opening Informatiecentrum: _____ maart 2007
- Graven waterpartij voor het NTC: _____ april/mei 2007
- Verwijderen overhoogte zandterpen: _____ april 2007
- Start herprofilering Grasweg: _____ april/mei 2007
- Start verkoop eerste 110 woningen: _____ april 2007
- Start bouw parkeerbakken door ING: _____ mei 2007

Vragen? Neem contact op met Projectbureau Noordwaarts: 020-6306300

6 : SIXHAVEN (NOORD/ZUIDLIJN) →

- Afbouw derde tunnelelement voor onder het IJ: _____ 1e helft 2007
- Bouw van het tunnelelement voor onder het Centraal Station: _____ 1e helft 2007
- Uitvaren uit bouwdok van beide tunnelelementen en tijdelijk parkeren in het Westelijk Havengebied: _____ juni 2007

Vragen? Neem contact op met Projectbureau Noord/Zuidlijn: 020-4704070

INSCHRIJVEN IDEEËN TOLHUISTUIN

TOLHUISTUIN: TEN MINSTE HOUDBAAR TOT 2013

Bent u een creatieve ondernemer met plannen van tijdelijke aard? Laat van u horen, want de Tolhuistuin gaat open voor publiek en wij zijn op zoek naar u.

Al eeuwen ligt de Tolhuistuin tegenover het centrum van Amsterdam. Het was ooit een belangrijk uitgaanscentrum voor de Amsterdammers, maar werd ruim zeventig jaar weggestopt achter een hek. Vanaf 2008 komt daar verandering in. De Tolhuistuin wordt begin 2008 weer van Amsterdam-Noord. Die prachtige tuin met oude bomen, met het markante restaurant aan het IJ en enkele villa's uit de jaren dertig en vijftig. Ze krijgen een nieuwe bestemming. Een expertgroep onder leiding van Felix Rottenberg heeft bepaald dat er een combinatie van cultuur en horeca moet komen met 'ontmoeting' als belangrijkste thema. De gemeente biedt ondernemers de kans om met een plan te komen hoe de tuin en de gebouwen de komende vijf jaar het best kunnen worden ingevuld. In die periode krijgt de initiatiefnemer (of initiatiefnemers) de kans om het hele terrein, een gebouw of deel van een gebouw in de Tolhuistuin te exploiteren tegen een gereduceerde prijs. Na die vijf jaar wordt bekeken wat uiteindelijk goed is in de Tolhuistuin past.

Medio december 2006 is gestart met de inschrijving van ideeën. Een aantal maanden krijgen plannemakers de tijd om in te schrijven. Uit de plannen die zijn ingediend, wordt een keuze gemaakt. Voor informatie, de criteria en de precieze inschrijffperiode kijkt u op www.tolhuistuin.nl

WEER NIEUWE KANDIDATEN CORNELIS DOUWESTERREIN

Op het Cornelis Douwesterrein gaat de uitgifte van kavels onverminderd voort. Deelgebied 2 Noord vult gestaag. In Deelgebied 0 en 1 Noord is nu ook ongeveer 70% van de kavels in reserveringen aangeboden. De verwachting is dan ook dat begin 2007 het stratenpatroon definitief kan worden vastgesteld. En dat in die periode ook wordt begonnen met het saneren van de grond van de voormalige autosloperij Strijdonck. De eerste bouwactiviteiten zullen medio 2007 plaatsvinden. Eén van de kavels in dit gebied is gereserveerd voor het depot van het Amsterdams Historisch Museum. Het wordt een combinatie van opslagruimte, een research-afdeling en een restauratie-atelier. De bedrijven variëren verder van metaalbedrijven tot verhuisbedrijven en reclame-industrie. In Deelgebied 0 en 1 Noord resteren in ieder geval nog twee watergebonden kavels. Dus bedrijven met watergebonden activiteiten kunnen zich hiervoor melden.

2

GESPOT AAN HET IJ

DE GOUDFAZANT

Niet minder apart: Hotel De Goudfazant. Sinds 10 juni gehuisvest in een oude loods met een vloeroppervlak van 1200 m² (!) op de Aambeelstraat. Zomers knus aan houten tafels op een terras aan het water. 's Winters gezellig binnen in een industriële ambiance. Keuken open 18.00 tot 01.00 uur, zaterdag en zondag van 12.00 tot 01.00 uur

De Goudfazant, Aambeelstraat 10, t 020 636 51 70

april 2006

oktober 2006

De oude Timmerwerkplaats is in de laatste fase beland van renovatie voor MTV Networks. Begin 2007 trekt het mediabedrijf erin.

'MENEER, IK ZAG EEN RINGSLANG, HEEFT U DAAR WAT AAN?'

Wilde plannen voor een levendige woon- en werkwijk, voor nieuwe bedrijvigheid en ruimte voor oude bedrijvigheid, creëren en recreëren... Komt dat allemaal niet in conflict met de Flora- en faunawet? Ofwel: wat is er nog aan dierlijke levendigheid op de Noordelijke IJ-oever? 'Genoeg', meent Martin Melchers, stadsecoloog en jarenlang onderzoeker in Noord. 'Ik laat me iedere keer weer verrassen.'

Martin Melchers heeft onder andere de taak om de natuur in kaart te brengen zodat men weet wat er zich zoal in het gebied bevindt. De gemeente geeft op tijd aan wat ze van plan is, zodat Melchers daar op kan reageren. Een voorbeeld is de nieuwe oever. De gemeente heeft aangegeven een groene oever bij Overhoeks te willen aanleggen met de vraag of ze daarbij nog ergens op moet letten in het kader van de Flora- en faunawet. Ze kreeg het advies om de oever af te werken met stortstenen in plaats van rechte kades. Zo creëer je paaiplaatsen en beschutte plekken voor dieren in het ondiepe water. In de sleuf water langs het NTC, die in open verbinding staat met het IJ, komen rietkragen. Ook die bieden een rustige omgeving voor waterdieren. Bij de nieuwbouw op Overhoeks worden nestkasten of andere nestmogelijkheden ingebouwd voor de stadse vogels. Zo wil de gemeente zo veel mogelijk natuur in de nieuwe wijk behouden.

→ **Icarusblauwtjes en kieviten**
Melchers: 'De gebieden langs de Noordelijke IJ-oever liggen eigenlijk vrij geïsoleerd. Er hollen geen hazen in en uit het gebied, want al dat water zit er maar tussen. Het is in feite slecht bereikbaar. Bovendien was het altijd een stenig gebied met weinig groen. Het is daardoor niet gekoloniseerd door groundbewoners. Maar alles wat door de lucht kan, heeft al snel door dat er veranderingen in het gebied plaatsvinden. Prachtige vlinders heb ik gezien. Icarusblauwtjes, bijvoorbeeld, een klein blauw vliedertje, en bruine zandoogjes. Algemeen voorkomende vlinders, maar ineens zie je er heel veel op een bepaalde plek. Dan is er een stuk braakliggend terrein waar gras groeit. Het wordt weinig betreden, dus die rupsjes groeien lekker. Tijdelijk profiteren ze van de omgeving. Zodra het terrein vernield wordt of gebruikt voor andere doeleinden, zijn ze weg. Ik trof er ook een bruine rat aan en

ik heb wel eens een konijntje gezien. Maar ik denk dat die van mensen is geweest, die op vakantie gingen of zo. Want verder zag ik ze er nooit. Wat ik wel eens aantrof, tot mijn grote verbazing, waren zes paar kieviten die zaten te broeden. In een gebied recht tegenover het Centraal Station! Fantastisch! Ik heb ze gevolgd en ze waren zeer succesvol. Dat jaar zijn veel kieviten uitgevlogen. Dit jaar echter weer niet. Te veel onrust in het gebied. Scholekster kom je ook tegen en de kleine plevier. Normaal kom je die tegen langs de rivieroeveren in Europa. Maar ja, veel vogels komen in het voorjaar uit het zuiden terug: eens kijken wat er dit jaar in de aanbieding is. Wat een gunstige omgeving lijkt, daar strijken ze neer.'

→ **Brakwaterpissebed: unieke soort**

Melchers: 'Niet alle soorten zijn beschermd. Dus daar hoeft je in principe ook niet echt rekening mee te houden. Er is wel een zorgplicht: je hoeft ze niet te pletten. Maar als hun biotoop verandert, is niet meteen het hek van de dam. Dat zit de bedrijfsvoering niet in de weg. Voor sommige dieren geldt dat wel. Leeft er een beschermd soort in je plangebied, dan heb je de plicht om in je planvorming een voorziening te treffen voor dit dier, zodat zijn biotoop in stand blijft en de populatie zich daar kan handhaven. In de richting van de Coentunnel vind je meer variatie in diersoorten. Ook beschermde soorten. Zo is er in de buurt van de plassen wel eens een rugstreeppad aangetroffen. Die zijn

zwaar beschermd. Bij de rietlanden is een sperwer gezien, en door het Vliegenbos loopt een vos. Die probeerde zelfs bij een woonbootbewoner naar binnen te dringen. Ook bij de Noorder IJ-plassen is de biodiversiteit hoog. Die plassen hebben een open verbinding met het achterliggende Waterland, dus dieren kunnen zich daar makkelijk verplaatsen. Daar zit bijvoorbeeld de brakwaterpissebed. Een unieke soort, komt op weinig plaatsen voor. Zo'n rijk gebied kan niet zomaar voor industrie gebruikt worden.

Als wij meldingen krijgen, bijvoorbeeld laatst van een ringslang, gaan we kijken. Als het dier tenminste te monitoren valt. Een zwerfend exemplaar is lastig te traceren. Krijgen we weer een melding, dan zijn we al zekerder: het zou kunnen. Zo houden we het in de gaten. Dichter naar Overhoeks komen niet echt beschermde soorten voor. Je zult wel zien dat er straks stadse soorten op af komen. De merel, koolmees en spreeuw, bijvoorbeeld. Ook voor hollenbroeders als vlermuizen en gierzwaluwen is hier plek. Die dieren zijn ook voortdurend op zoek naar geschikte woonomgevingen. Net als wij, eigenlijk.'

ONTDEK DE NOORDELIJKE IJ-OEVER NIEUWE FIETSKAART

Wat is er leuk aan fietsen langs de Noordelijke IJ-oever? Je moet natuurlijk houden van vechten tegen de elementen. Harde tegenwind - met een beetje geluk storm - jagende wolken, striemende regen, of brandende zon. En je moet houden van avontuur, land ontdekken, oude en nieuwe gebouwen bekijken. En je moet oog hebben voor de natuur. In een industriële omgeving. Stadsdeel Amsterdam-Noord heeft diverse fietsroutes in mooie folders beschreven. Eén daarvan is Ontdek de Noordelijke IJ-oever. Startplaats is de aanlandingsplaats van de pont bij de Buiksloterweg. Eindpunt is het Cornelis Douwesterrein. Of andersom, natuurlijk. De fietstocht is ongeveer vijf kilometer, anderhalf uur fietsen. En je wordt beloond met monumentale architectuur, relikwieën uit de geschiedenis van de scheepsbouw, kunstwerken, fenomenale vergezichten over het IJ en, afhankelijk van het jaargetijde, vlinders, vogels en misschien wel weer eens een vosje (richting CD-terrein). Wat minder goed te zien valt, maar wel heel interessant is, zijn de dieren in het water. Het IJ bestaat uit zout water (onderin) en zoet water. Dus zwemmen er zout- en zoetwatervissen. In de oeverzone kun je zelfs krabben en kreeften aantreffen. Na zo'n tochtje heeft u dat heerlijke kopje koffie wel verdiend. Kijk voor de route op www.noord.amsterdam.nl/recreatie/routes.

→ OVER ZEILNAAIEN, SLOEPROEIEN, ANKEREXERCITIE EN LEKKER ETEN

Aan de MT. Ondinaweg pier 21 ligt het oude schip de Pollux. Vroeger een opleidingsschip voor jonge jongens die de grote vaart op wilden. Nu een café-restaurant en ruimte om te huren voor feesten, vergaderingen en recepties. Jan van Duivenboden was één van die vele jongens die op dit schip zijn opleiding kreeg. John Dresken en Dezso Jozsi huren het voor hun horeca-activiteiten.

De Pollux is in 1940 gebouwd op de werf van Verschure. Het bordje van Verschure hangt nog bij de brug aan de voorkant van het dekhuis. Het is gebouwd als opleidingsschip, niet om zelf uit te varen, en kreeg een plek achter het Centraal Station aan het Oosterdok. De opleiding tot volmatroos/sloepgast bestond al vanaf 1849. Vijf schepen gingen deze Pollux voor. Jan van Duivenboden was 15 toen hij in 1967 werd aangemeld als leerling. Hij wilde naar zee, maar vader vond het beter als hij eerst een diploma ging halen en daarna het ruime sop zou kiezen. Van Duivenboden: 'Het was een wereld op zich. Je leerde er een discipline die je nergens anders aantrof. Ja, in het leger en bij de marine. Dat begon al bij de aanmelding. De commandeur, het hoofd van de opleiding en gezagvoerder, sprak alleen vader of moeder aan. Zelf zat je er voor Piet Snot bij. Hij liet je direct

voelen: jij was niks. Op het schip moest je iedereen die geen blauw werkpak droeg, met "u" aanspreken. Dus de bootsman, de eerste en tweede stuurman, de hofmeester, de commandeur zelf. Ging je met verlof op de wal, dan droeg je een verlofuniform. Roken was verboden. Werd natuurlijk wel gedaan. Vaak in het toilet voorin onder de bak, waar nu weer de toiletten zijn. Nou, als dan de wachtcommandant de deur openmaakte, stond er wat te gebeuren. Dan kon je je verlof wel een aantal weekenden opschorten. Of als je klaar stond om aan de wal te gaan, moest je soms onverwacht een schoen uittrekken. Als er dan een gat in je sok zat, kon je die eerst gaan stoppen voordat je weg mocht. Dat soort dingen.'

→ Rapport met 29 vakken

Op de Pollux waren drie keer per jaar examens, waarna een nieuwe groep

aan boord kwam. Zo waren er de ziertjes, de beginners, de wasbeertjes uit de middengroep en de beren, de examengroep. Alles bij elkaar gemiddeld negentig jongens. Ze sliepen in hangmatten, hadden om 7.00 uur appèl, kregen 's morgens en 's middags les op het schip, aten daar ook hun brood. Alleen zwemmen vond plaats buiten het schip. Daarvoor gingen ze met de sloep naar het Heiligebad. Van Duivenboden: 'Ik heb hier nog een rapport liggen, we hadden 29 vakken. Jawel. Nederlands en rekenen, natuurlijk. Maar ook natievlaggen, seinvlaggen, navigatielichten, instrumentarium, het kennen van alle kompasstreken, scheepskennis, lichamelijke oefening, zeilnaaien, en enteren. Dat wil zeggen mastklimmen. Dan werkzaamheden uitvoeren op de masten en de ra. De jongens met echte hoogtevrees konden meteen naar huis. Daar had je niks aan in de dekdienst op een schip. We moesten ook sloep- en vletroeien: met de tros naar de dukdalf roeien en die tros om de dukdalf leggen en wrikken met één roeispaan. Ja, al die dingen die je nodig hebt om je op een schip te kunnen handhaven. Steken leggen, splitsen en knopen. Ankerexercitie, dan leerde je waar je op moest letten bij het voor anker gaan van een schip. Wat ook een enerverende ervaring was, was het dieploden. Je hing dan in een lijflijn op een schavotje buitenboord en liet een lange lijn met gekleurde meetpunten en een loden stuk aan het eind rondzwaaien en in het water vallen. Het lood zonk naar de bodem en aan de meetpunten kon je aflezen hoe diep het er was. Er hoorde ook nog een beetje was aan het lood. Dan kon je zien of het een zand- of een kleibodem was. Ja, dat doen ze nu wel anders. Geweldige sfeer, een gemeenschap op zich. Daar is die discipline ook goed voor, die gemeenschapszin. Je bent op zee ten slotte erg op elkaar aangewezen, bent afhankelijk van elkaar. Je moet dan iets voor elkaar

over hebben. Fantastische tijd, al ben ik uiteindelijk niet de grote vaart op gegaan. Ik ben indertijd bij Bureau Wijsmuller terechtgekomen, een zee-sleep- en bergingsbedrijf in IJmuiden. Daar heb ik veel aan mijn opleiding gehad.'

→ Magnifiek

De Pollux bleef tot 1990 als opleidingsschip achter het Centraal Station aan het Oosterdok. Nadat het ook nog jaren in IJmuiden dienst deed als internaat voor de studenten van het Maritiemcollege, raakte het in verval. Harry Smit, in die tijd uitbater van café De Zeilvaart, kende het schip en kocht het in 2002 uit het faillissement om er iets moois van te maken. John

Dresken: 'Dat is hem ook gelukt. Hij heeft een enorme liefde voor het schip. Voor de romantiek van de zeilwereld. Dat zie je helemaal terug in hoe hij het schip heeft opgeknapt. Grotendeels met zijn eigen handen en naar eigen inzicht. Je voelt echt die sfeer. Nu is het opengesteld voor publiek. Je kunt lekker eten en drinken in het restaurant, een feestje vieren, een ruimte huren. We hebben een heerlijk terras op het dek. Daar heb je echt een magnifiek uitzicht, het mooiste van Amsterdam.'

Jan van Duivenboden is webmaster van de website www.vriendenvandepollux.nl. Kijk op deze website voor meer informatie over het rijke verleden van de Pollux.

EERSTE BOUWWERKZAAMHEDEN KRAANSPOOR

Er wordt flink gewerkt op het Kraanspoor. De betonconstructie is hersteld, en voor het inhijzen van de eerste staalconstructie voor één van de vier trappenhuisen werd een feestje gevierd. De contouren van het gebouw worden inmiddels goed zichtbaar.

3

GESPOT AAN HET IJ DE POLLUX

De Noordelijke IJ-oever grossiert zo langzamerhand in bijzondere locaties waar je lekker kunt eten met fantastisch uitzicht toe. De Pollux, voormalig opleidingsschip, is getransformeerd tot nautisch café-restaurant. Open per 1 september 2006. Vanaf het terras een ongekend uitzicht op het IJ, binnen een Scheepshap à la carte. Keuken open maandag tot en met vrijdag: 10.00 tot 24.00 uur, zaterdag en zondag van 12.00 tot 24.00 uur
De Pollux Eten & Drinken, Mt. Ondinaweg, pier 21, t 020 - 492 28 48

COLOFON

De Noorder IJ-krant De Noorder IJ-krant bericht over plannen en gebeurtenissen aan de Noordelijke IJ-oever van Sixhaven tot Noorder IJ-plas. Deze krant is een gezamenlijke uitgave van projectbureau Noordwaarts en stadsdeel Amsterdam-Noord. Als u wilt reageren m.pieper@noordwaarts.nl of bel 020 630 63 00.

REDACTIE : projectbureau Noordwaarts en stadsdeel Amsterdam-Noord → EINDREDACTIE EN COÖRDINATIE : Marleen Pieper → TEKST : Woord, tekst & advies → FOTOGRAFIE/BEELD : Natacha Horst-Weitz, Martin Melchers, Ymere, Syncera, Thomas Bartels e.a. → CONCEPT EN VORMGEVING : Qua Associates BV → LITHOGRAFIE EN DRUKWERK : The Production departement

Aan het totstandkomen van deze krant is grote zorg besteed. Mochten er onverhoopt toch onjuistheden of onvolledigheden in staan, dan kunnen daaraan geen rechten worden ontleend.

Heeft u een mening over de plannen?

Bent u tevreden of juist ontevreden?

Heeft u een suggestie of een leuk idee?

U kunt uw mening sturen naar m.pieper@noordwaarts.nl

MAGISCHE BEWEGING NAAR BOVEN

THOMAS BARTELS MAAKT TIJDELIJK KUNSTWERK

U staat achter het Centraal Station. Op het water danst een metershoge boei.

Twee figuren klimmen over ladders naar boven. Erachter de wijde uitgestrektheid van Noord. Daar waar de oever wordt uitgebreid. 's Avonds staat u er weer. Donker. Alleen de boei geeft licht. De figuren bewegen voort. U volgt de schaduw van de klimmende figuren. Naar boven, naar boven.

De gemeente en de projectontwikkelaars van Overhoeks wilden gezamenlijk een scheepsbaken plaatsen langs de Noordelijke IJ-oever bij Overhoeks. Een tijdelijk kunstwerk dat de nieuwe aangeplempte oever zou beschermen tegen schepen. Kunst en Bedrijf werd ingeschakeld, een adviesbureau dat kunstprojecten in de openbare ruimte realiseert. Marieken Verheyen, adviseur bij Kunst en Bedrijf: 'We kijken met de opdrachtgever naar de situatie waarin het kunstwerk een plek moet krijgen en naar de wensen. Wij vertalen dat naar een idee over hoe je in die situatie een kunstwerk zou kunnen neerzetten en zoeken daar de juiste kunstenaar bij. Vervolgens begeleiden we de uitvoering totdat het kunstwerk op zijn plek staat. Deze plek in het IJ is bijzonder. Water heeft een enorme aantrekkingskracht en de plek wordt door veel mensen gezien. Er zijn echter ook technische eisen, zoals windkracht en waterkracht. Ik was blij dat de Duitse kunstenaar Thomas Bartels werd gekozen. Hij is een kunstenaar met de gave om een poëtisch beeld te combineren met machineachtige constructies tot één kunstwerk. De gemeente en de ontwikkelaars hebben er veel geld in gestoken. Maar er was nog een aanvullende subsidie nodig. Op onze aanvraag heeft het Amsterdamse Fonds voor de Kunsten snel en adequaat gereageerd. Met hun subsidie konden we het ontwerp realiseren.'

→ Dansende bewegingen

De boei is vijftien meter hoog en vijftien meter in doorsnede. Vanuit de onderste cirkel lopen ladders taps toe naar boven. Twee figuren klimmen langs de ladders omhoog. De buitenkant is van kunststof waar je overdag doorheen kijkt. Als het donker is, schijnen twee lampen in de boei. De klimmende figuren blijven dan zichtbaar, evenals hun projectie op de binnenkant van de boei.

'In het begin van het ontwerpproces wilde ik veel meer beweging', vertelt Bartels. 'Beweging op en neer, beweging van de cirkels, ronddraaiende bewegingen. Toen ik een model aan het bouwen was, zag ik al gauw dat ik niet zoveel nodig had. De kunst ligt in de reductie, zoals altijd. Het mechaniek bedenken en maak ik zelf. Dat is het artistieke deel van het kunstwerk dat de magie bewerkstelligt. Het was nog niet eenvoudig, want in het begin bewogen de benen van de figuren met dezelfde snelheid op en neer. Dat gaf ze iets robotachtigs. Door de beweging van de benen naar boven sneller te laten verlopen dan naar beneden, krijg je een dansende, meer organische beweging. Het is bijna animatie. Maar daar moest ik wel een ander mechanisme voor bedenken.'

De boei heeft de sfeer van het gebied: industrie, beweging, hard werken, steeds doorgaan, naar de toekomst gericht. Het is de beweging die de magie teweegbrengt. Waarheen de beweging leidt, is niet zichtbaar en dat hoeft ook niet. Bartels: 'Voor mij is het belangrijk dat je kunt zien waar de beweging vandaan komt. Er zijn geen verborgen trucjes: ik wil laten zien hoe het werkt. En dat je dan toch wordt gepakt door de magie. Ik laat de elementen zien, de toeschouwer gebruikt zijn verbeelding en creëert zijn eigen beeld. Zijn eigen kunstwerk. Dat is magie.' Het kunstwerk ligt vanaf februari 2007 in het IJ bij Overhoeks.

Thomas Bartels begon als schilder, maakte de overstap naar film en maakt nu naast films (op het ouderwetse celluloid) driedimensionale sculpturen en installaties. Verschillende disciplines en technieken komen bij elkaar: film, animatie, schaduwen, mechanisch bouwen.

WIE BIJDT? START VERKOOP WONINGEN

De verkoop van de eerste woningen in Overhoeks gaat naar verwachting in april 2007 van start. Het gaat om 110 woningen uit Fase 1, de gelaagde woningbouw op de campus aan het IJ. Meer informatie over de grootte, de prijsklassen en de inschrijving vindt u op de website www.overhoeks.nl. Daar kunt u zich inschrijven voor een digitale nieuwsbrief. Vanaf maart kunt u natuurlijk ook naar het nieuwe Informatiecentrum Overhoeks komen. Dit komt vlakbij de pont aan de Buiksloterweg.

OOK PLANNEN NDSM-WERF OOST KRIJGEN INVULLING

We schrijven begin 2005. Er zijn ideeën en initiatieven voor de NDSM-werf Oost. Maar er ligt ook een bestuurlijk besluit om dit gebied pas na 2010 te ontwikkelen. Er gebeurde te veel tegelijk in Amsterdam.

De projectgroep had echter al het één en ander op de rails staan, dat veel perspectief bood. De samenwerking met MediaWharf was gestart en ook van hen kwamen geluiden dat er veel organisaties geïnteresseerd waren in een werkplek op de werf. In 2005 vond dan ook een aantal doorbraken plaats. MTV koos definitief voor de Timmerwerkplaats op de NDSM-werf. Later kwam IdTV met het nieuws dat het oude Kraanspoor geknipt was voor hun doeleinden. En Kinetisch Noord maakte voortgang volgens plan met de bouw van hun Kunststad: betaalbare werkruimten

en ateliers in de grote NDSM-loods. Voor het nieuwe bestuur (april 2006) waren dat signalen genoeg om zich nog eens over de NDSM-werf te buigen. De werf kwam immers steeds meer in de publiciteit. Met het gevolg dat er meer en meer belangstelling was. Om uit de ad hoc sfeer te komen, is er besloten om nu toch te starten met de plannen voor de gebiedsontwikkeling en niet te wachten tot 2010.

Een plan voor gebiedsontwikkeling bestaat uit fasen: strategiebesluit, projectbesluit en investeringsbesluit. In september 2006 is de projectgroep begonnen met de eerste fase: het beschrijven van de kernwaarden, het ontwikkelingsperspectief en de aanpak van het gebied. Daarbij moet uiteraard rekening worden gehouden met de plannen die al worden uitge-

voerd: herbestemming en renovatie van oude panden, de broedplaats en het festivalterrein. Bij de ontwikkeling van de plannen is het een uitdaging om het spannend te houden op de werf. Daarvoor zijn twee dingen belangrijk. Ten eerste moet er synergie ontstaan tussen de bestaande en nieuwe gebruikers, commerciële en niet-commerciële partijen. Een koppeling als het ware van twee werelden die van elkaar kunnen profiteren. Dat proces moet in goede banen geleid. Ten tweede moeten de kwaliteiten die het gebied zo aantrekkelijk maken, bewaakt en bewaard worden. De industriële, monumentale, ruige uitstraling, de rommeligheid, het gevoel van daar te pionieren... dat mag niet verloren gaan. Nog geen eenvoudige, wel een uitdagende opgave.